

IN PROPHETAS PROCEUM.

nachii depictum cornimis cum hac inscriptione : « S. Pammachius hujus Ecclesie conditor », » tōlumque se Deo consecrari : atque hortatur eum ad lectionem et studium Prophetarum, ut hac ratione culmen perfectionis christiana conscedat. « Nobis, ait, post dormitionem somnumque Pauline (forat hunc filii S. Pauli, uxori Pammachii) Pammachium monachum Ecclesia perperit posthumum, et patris et conjugis nobilitate patricium, eleemosynis divitem, humilitate sublimem. Nostri temporibus Roma possidet, quod mundus ante nescivit. Tunc rari sapientes, potentes, nobiles, christianum : nunc multi monachi sapientes, potentes, nobiles quibus cunctis Pammachius mens sapientior, potenter, nobilior, magnus in magnis, primus in primis, ἀρχη τοῦ κόσμου : monachorum, munierarum pauperum, et egenorum candatus, sicut festinal ad celum. » Et inferius : « Prophetarum quotidie medullas bibas, Christi mystes, patriarcharum symmystes. » Fructum mox subjugit : « Sive legas, sive scribas, sive vigiles, sive dormias, amor tibi semper buccina in auribus sonet, hic litus excitet animam tuam ; hoc amore furibundus, querere in lecto tuo quem desiderat anima tua, et loquere confidere : Egredior anima tua, et cor meum vigilat : cumque inveneris eum, et teneris, ne dimittas. »

Tertium manus Prophetarum eisque proprium fuit vaticinari et predicere futura, tum Iudeis, tum Gentibus, praesertim Ecclesie et Christianism. Christus enim est finis legis et Prophetarum, et in Christum quasi in scopum colliniant lex et Prophete. Vere Theodoretus *De Curiosa Grecorum affectu* : «Sicut, inquit, in regiam vim reliqui calles a pagis agrisque convenient : ita Prophete (qui etiam vias sunt ad celum et salutem) hunc Christum viam esse credentibus ostenderunt. » Christus enim est via, veritas et vita. Manicheus olem et Marcion impugnabant legem et Prophetas, hoc est Veteri Testamento, quasi imperfectum et Evangelio contrarium, ideoque ab alio et contrario Deo traditum. Deum enim bonum Novi Testamento, deum malum Veteris esse auctorem ; et a proinde Prophetas esse rijicendos, Apostolos amplectendos, fanatici homines somniabat, immo blasphemabant. Verum hosce fuse et exakte refellit Augustinus, lib. XXXIII, quos contra Faustum Manicheorum principem elaboravit, et libris duobus quos contra adversarium legis et Prophetarum erudit conscripsit, quibus clare demonstrat Vetus Testamentum cum Novi per omnia consentire et cohævere, tanquam umbram cum corpore; Vetus Novo præludisse, illique fidem conciliasse, Novum vicissim Veteris typos et oracula explicuisse et implesse ; itaque ejus fidem sanxisse et confirmasse. «Vetus enim Testamento in Novo relatum, et Novum in Veteri relatum vides, » ait S. Augustinus in Psal. cv. Rursum, « in Veteri Testamento est occultatio Novi, in Novo Testamento est manifestatio Veteris, »

ait idem Augustinus, lib. *De Catechizandis rūdibus*, cap. iv. Quocirca nihil aliud est propheta, quam Evangelium signatum : nihil vicissim aliud est per Christum. Propheta ergo Christi incarnationem, nativitatem, vitam, passionem, mortem, crucem, redemptiōnem, totamque ejus economiam, ac presertim Synagogæ Iudeorum probationem, ac Ecclesie Christi successionem, et Genitio vocacionem, alii sexentis, alii septingentis, alii octingentis annis ante predixerunt. Quæ sane predictio Iudeos omnesque Gentes convinxit, ut, si oculos aperire velint, videre possint, et credere debeat Iesum esse Messiam a Deo per Prophetas tot seculis ante promisum. Ipsi enim Iudei hostes nostri, invicti nobis sunt testes apud Gentiles, hec oracula Prophetarum a Christianis non esse confita, sed ante Christum ipsa edita, ut recte argumentaretur S. Augustinus, ipsa edita XXXV in Joan. Rursum, non unus Isaías, aut Osee id predixit, sed omnes simul et sigillatim, idque uno et consono ore, ut ne in hilo unius ab aliis discrepet, quod sane evidens est argumentum, unum euudemque Spiritum veritatis per singulorum ora esse locutum. Hoc est quod canit Zacharias pater S. Joannis Baptista : « Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit, et fecit redēptionem plebis sue, et erexit cornu salutis nobis (puta Jesus Christum) in domo David pueri sui : sic locutus est per os sanctorum, qui a secundo sunt, Prophetarum ejus. » Deinde conversus ad filium Joannem quas coronidem Prophetarum (fuit enim S. Joannes horizon Novi et Veteris Testamenti, atque Veteris terminus, Novi initium), subiungit : «Et tu, puer, Prophetia Altissimi vocaberis : præsis enim ante faciem Domini parare vias ejus, ad dandam scientiam salutis. » *Lucas i.*

Prophe
tia es
Era
hanc c
nata.

Conspic
tus
Proph
tarum
arguit
eos ut
Spirit
veritatis
locutus.

IN PROPHETAS PROCEUM.

tus) se in Prophetis praedicabat, quoniam ipse est verbum Dei : nec illi talis aliquid dicebant, nisi pleni verbo Dei. Annuntiabant ergo Christum pleni Christo, et illi eum venturum praedecabant, quo precedentes non deserebat. »

« Constituit Marcion, inquit Tertullianus, lib. IV contra eum, cap. vi, alium esse Christum, qui Tiberianus temporibus a Deo quodam ignoto revelatus sit in salutem omnium gentium : alium qui a Deo creatore in restituitionem Iudaici statuta sit destinatus, quandoque venturus. Inter hos magnum et omnem differentiam scindit, quantum inter justum et bonum, quantum inter legem et Evangelium, quantum inter judaismum et chris-

tianismus. » Manifestatione totus orbis id habet, illa vacua est. »

Et paulo inferiori : « Mittitur Elias pascendus ad alienigenam viduam, que volebat duo uigna colligeri, priusquam moreretur : non hic solo lign. nomine, sed etiam lignorum numero signum crucis exprimit. Benedic farina ejus et oleum, fructus et hilaritas charitatis, quae cum impenditur, non deficit. Hilare enim datorem diligit Deus. »

Et cap. XXXY : « Eliseo pueros insultantes et clamantes : Calve, calve, bestie comedunt : pueri stultitia deridentes Christum in loco Calvaria crucifixum invasi a diemonibus percussi. Mittit Elias per servum baculum super mortuum, et non reviviscit : venit ipse, conjungit cooptat se morti ejus, et reviviscit : misit sermo Dei legem per servum suum, nec profuit in peccatis mortuo generi humano : venit ipse, conformavit se nobis, factus participes mortis nostre, et vivificati sumus. » Hec et plura S. Augustinus. Quocirca « sa- tores fuerunt Prophetæ, messores Apostoli. » ait Chrysostomus, hom. 34, in Joan. iv, imo Christus ipse, Joan. iv, 38. Testatur Clemens Alexandrinus, lib. VI Strom., S. Petrus in suis concionibus professum esse, se prophetias perillustrasse ex iisque didicisse Christi ortum, necem, crucem, resurrectionem, ascensionem : atque per ea Deo et Christo credidisse : ideoque se mil sine Scriptura docere et predicare. Hinc rursum S. Petrus, epist. I, cap. 1, vers. 10, ait, de hac salute exquisissime atque scrutatis esse Prophetas. Et S. Joan., Apocal. xix, 10 : « Testimonium, inquit, Iesu, est spiritus propheticus. » Quocirca testimonia huc prophetarum de Christo congesserunt S. Cyprianus ad Quirinum, Prosper, lib. De prædio, et promiss., Galatinus, Filius, Josephus Acosta, lib. De Christo revelato, ex iisque convincunt Judeos. Praeclarus Lactantius, lib. IV Inst. : « Non idcirco, ait, a nobis Deus creditur Christus, quia mirabilia fecit, sed quia in eo vidimus facta esse omnia, que nobis annuntiata sunt vaticinio Prophetarum, etc. Agnoscamus itaque fructum prophetie, et tantam partem Christianæ professionis ne negligamus. » Et S. Ignatius, epistola ad Philadelphios, scribit, se Evangelio non crediturum, nisi id praeditum videret in antiquis. Denique de Christo ait S. Petrus, Acto. x, 43 : « Huius omnes Prophetæ testimoniū perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum. »

IV. QUÆRITUR QUARTO, quando, quo ordine, et de quæst. quando, qua re singuli Prophetæ prophetarunt? S. Augustinus, lib. XVIII De Civitate, cap. XXXV, docet dñe, qd de qua d prophe- tarent?

Proph
etiæ
fue
runt ac
proph
etarent

Prophetas hucus antiquiores esse Pythagora (huc enim, ait, floruit sub Cyro, qui solvit captivitatem Iudaeorum Babyloniam); et multo magis Socrate ac Platone, quin et Thalete (qui sub Romulo floruit), Anaximandro, Anaximene, Anaxagora, et aliis, qui Pythagoram precesserunt : posteriores vero eos fuisse Orpheo, Lino et Museo; sed his omnius priorum et antiquiorum esse Mosen, et multo magis Abrahamum. Hucusque S. Augusti-

IN PROPHETAS PROCEMUM.

nus. Sapientia ergo fidelium prior fuit sapientia Gentilium; immo hi suam ab illis mutuari sunt.

Hoc est quod Gentibus in faciem objicit Tertullianus in *Apolog.* cap. xix: « Ceteri quoque Prophetae eti Mosi posthumant, extremissimi tamen eorum non retroiores (id est posteriores) comprehenduntur primoribus vestris sapientibus, et legiferis et historicis. »

Sic et Eusebius, lib. X *De Proprietate* in fine, et Laetantius, lib. IV *Divin. insti.* cap. v, docent Prophetas nos nos septem Graecis sapientibus, et cœcis Philosophis, immo Olympiadibus, fuisse vetustiores, indeque docent canam et vetustam fuisse sapientiam apud Hebreos, cum apud Graecos et Gentiles nascetur, essetque infans. Temporibus Achaz (aut potius sub finem Oziae, qui fuit avus Achaz) inquit Eusebius, « Olympiades ceperunt, primus autem Olympia stadio victor Argivus Corylus fuit declaratus. Olympiade quinquagesima sub Cyro floruit Thales praecursor Aximandri, hic Anaximenes, hic Anaxagore, hic Periclis: Anaxagora vero temporibus Xenophanes et Pythagoras fuerunt. » Discrepat hic nonnullus Eusebius a S. Augustino: nam Thaletem ponit sub Cyro, quem Augustinus ponit sub Romulo. Licit enim Thale in multam etatem vixerit, scilicet a 35 Olympiade usque ad 38, uti ait Eusebius in *Chronico*, tamen non potest perfungeri a Romula ad Cyrum: inter utrumque enim interfluxerunt penes 200 anni, quot annis nemo ea etate vixit.

Porro primus horum Prophetarum fuit Ozee. Hoc est enim quod cap. eis i, 2, dicitur: « Principium loquendi Domino in Osee. »

Osee autem copiæ prophetae sub Ozia vel Asaria rege Iuda, puta sub initio regni Oziae: ultimus fuit Malachias, qui prophetavit post redditum et Babylonie, et restauratum templum sub Dario flastyptice regreparandum. Unde sequitur, Prophetas omnes spatio trecentorum annorum vixisse et floruisse: tot enim anni effluviantur ab Ozia ad Darii tempora. Jam singulos suo ordine consignamus, singulorumque argumentum brevi quasi hypotyposis oculis subiiciamus, uno non tam perlochum, quam meliilegum quoddam ex omnium horum vatum encyclopediam libemus.

Tempus et ordo cuiusque Prophetæ petendus ex ipso prophétia ejus initio; ibi enim indicare solent reges suis prophétarum. Sic primus Osee ait se prophétasse sub Ozia: mox sub eodem rege secutus est Joel, Amos et Isaias, qui ad tempora Manassis pervenit. Deinde sub Joathan et Oziae prophetarunt Abdias, Jonas et Micheas. Quocirca Osee, Isaias, Amos, Joel, Abdias et Micheas *adversaria*, sive contemporanei fuerunt, aut S. Hieronymus in *Osee* cap. I. Consequenter sub Ezchia floruit Nahum, et sub Manasse Habacuc. Deinde sub Josia Sophonias, mox Jeremias, qui paulo ante captivitatem, et in ipsa captivitate, uxus contigit sub Sodœcia, prophetavit. Post cum

in ipsa captivitate anno transmigrationis Joachim quinto, Ezechiel deinde post Jerusalem a Chaldeis eversam anno quinto, Baruch; anno octavo, Daniel. Denum post redditum e captivitate anno 48 prophetarunt Aggeus, Zacharias et ultimus Malachias.

Primus ergo tempore et etate fuit Ozee. Hic fuit *Primus*, fuit Ozee, nicariam ducere, et ea formicationis filios procreare Iesus, magna obedientia specimen dans, suo hoc coniugio idolatrias Judæos religionis et fidei cum Deo inter violata arguit: et in tribus trium ex ea prolumi nominibus: *primo*, *Jezebel*, id est semen Dei; *secondo*, *Lorachama*, id est absque misericordia; *tertio*, *Lo ammu*, id est non populus meus, Judeorum et Synagogæ repudium, ac Gentium surrogationem velut in quotidiana imagine Judæi objicit, ut proles has compellantur, seipso suo nomine compellent. Tractat ex Osee hoc predestinationis et reprobationis argumentum Apostolus profunde, *epist. ad Romanos*, maxima cap. ix, 40, 11, que epistola sine hoc Osee intelligi nequit.

Secundus Joel, ait S. Hieronymus in *Prologo Gattato*, describit terram duodecimum tribum cruentum, locutus residuum bruciu, bruchi residuum locusta, locusta residuum rubigine vastante consumptam; et post eversionem prioris populi, effusum iri Spiritum Sanctum super servos Dei et unicellas, id est super centum virginis credentium nomina in cenaculo Sion in Pentecoste. Idem iudicium extremi diem in valle Josaphat adeo graphicè depictum, ut horridus illum quin mente concipere, aut verbis populo ob oculos ponere non possit.

Tertius, « Amos, pastor et rusticus (pergit S. Hieronymus), et ruborum mora distinguens, sed a Spiritu Sancto Propheta factus, paucis verbis explicari non potest. Qui enim digne explicit tria et quatuor scelerâ Damasci, et Gaze, et Tyri, et Idumæe, et filiorum Ammon et Moab, et in septimo et octavo gradu Jude et Israel? » Hic loquitur ad vacas pinguis, que sunt in Samarie monte, et ruituram domum majorem minoremque testatur. Ipse certus factorem locutus, et stantem Dominum super murum litum vel adamontum, et uncinum pomorum, atrahentem supplicia peccatoribus, et famem in terram; non fanius panis, nec situm aqua, sed audiendi verbum Dei. »

Quartus Isaias sacrorum valum Homerus, et Talithybus ille celestis, preecorio urbano et elegantia figuris illuminato adventantis sapientie et veritatis sacramentum vociferans, sacrisque, ut ita dicam, leporibus et divinis salibus conditus et jucundus, a quo tandem satis explicari per totam vitam potest? Nec opus parerga rhopsonum asciscere. Fecit hoc Thomas Hasselbachius, Viennae S. Theologie Professor anno Domini 1410, qui cum 21 annis nudum primum Isaiæ caput absolvisset, denum reliquit in idem caput libros 24, inquit Sextus Senensis, lib. IV *Biblioth. littera T.* Si doctrinam Isaiae et vaticinia species, non tam

IN PROPHETAS PROCEMUM.

prophetiam videtur texere, ait S. Hieronymus, quam Evangelium: de Virginis parte, de Emmauele, de pueru qui natu est nobis parvulus, quam pie dissuavatur! vocationem Genium, Ecclesiæ ortum, auroram, meridiem victorianam, quam canoris tibi occinit! quam hic gesit: quam spiritu exultat! Videor mihi hic chorum Ecclæsia, et tripudium Sanctorum cernere Isaia presontore. Denique admirabilis sua providentia ad eternum veritatis et Christi testimonium, voluit Deus Iudeis et omnibus Gentibus, quecumque habent Evangelia, idque sepe verbo tenus, ab Isaia ipsos octingentes annos ante Christum predici. Collegit Leo Castrinus harmonium singulorum capitum Evangeliorum que Isaia respondunt, ut omnia Evangelia ex Isala petitæ videantur. Atque hec est nova et hactenus inaudita dicens et concionandi ratio, quam qui inire et tentare volent, admirationi erunt; ut videlicet dum Evangelium tractant, ostendant illud ipsum ab Isaia predictum et pertractatum esse locia a Castrio annotatis. Si dictioñis leporem et elegantiā, si concionis vim species, qui nervi, quod pondus? ex uno discite omnes; ita auditor: « Audite, eccl. auribus percipe, terra, quoniam Dominus locutus est. Filios emtrivi, et exaltavi: ipsi autem preverunt me. Cognovit bos possessorem suum, et asinus prescpo domini sui: Israel autem me non cognovit, et populus meus non intellexit. Ve genti peccatrici, populo gravi iniuste, semini nequam, filii scleratis; dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, ab alienis sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra addentes prevaricationem? Auditte verbum Domini, principes Sodomorum, populus Gomorræ, et quæ sequuntur: quot hic verba, tot tonitrua, tot fulmina os animantium pervadunt. »

Ei cap. xiv, quanta forti ardore superbo non angelo, sed Babylonio regi insulat! « Quoniam occidisti de celo, Lucifer, qui mane orieboris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo: In celum consendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebio in monte testamento, in lateribus Aquilonum. Ascendam super altitudinem rubrum, similis ero Allisimo. Verumtamen ad infernum detrahesis in profundum laci. Infernum subter conturbatus est in occursum adventus tui, suscitabit tibi gigantes. Omnes principes terre surrexerunt de solis suis, omnes principes nationum. Universi responderunt, et diceant tibi: Et tu vulneratus es sicut et nos, detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum: subter te sternetur tinea, et operimentum tuum erunt vermes. »

Contraire quam pauperes, mites, penitentes, humiles consolatur! Cap. xi: « Consolamini, consolamini, ait, populus meus. Loquimini ad cor Jerusalem. Super montem excelsum ascendite tu, qui evangelizis Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda: Unde? Spiritu Sancto initiatu et consecratos Prophetas, quasi after Iudeus Troje, Hierosolymorum captiuitatem fatidico preecorio atque lamentabilis multiplicibus suis prenuntians, videt virginem vigilantem, et ollam successam, a facie Aquilonis, et par-

Septim. Abdiās, id est servus Dei: « Pertona,

inquit S. Hieronymus, contra Edom, sanguineum terrenumque hominem: fratris quoque Jacob semper annulum percutit hasta spiritali. » Parvus ipse quæsi superbiā premis, ut recte de eo dicas: « Brevis in volatilibus apis, initium dulcoris habet fructus illius; » dulcoris, sed et aculei.

Secundus Jonas, « columba pulcherrima, nafrumus, sua passionem Domini prefurgans, » a cœlo absorptus, et tertio die e ventre eiecto ductus Christum et sepolcro resurgentem adumbrans, « inunctum ad pontinentem recusat, et sub nomine Nive genibus salutem annuntiat. »

Septimus Michael de Morasthi, coheres Christi, S. Michaelis, annuntiat filium latronis, et obsecionem ponit contra eum: quia maximil percutit et annuntiantem annuntiat filium latronis, et obsecionem, et ammuntiantem pacem. »

Octavus « Nahum, consolator orbis, increpat ci-

Nahum,

vitatem sanguinum, et post eversionem illius lo-

qui: Ecce super montes pedes evangelizantis

et annuntiantis pacem. »

Nonus Habacuc, luctator fortis et rigidus, stat super custodiam suam, ut Christum in cruce contempletur, et dicit: « Operut celos gloria ejus, et landis ejus plena est terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus: Ibi abscondit est fortitudo ejus, ante faciem ejus ibit mors. »

Dicimus Sophonias, « speculator et arcanaorum Sophonias,

Habacuc,

Dei cogitator, » magno clamore et vulnulo rugit vastitatione Hierosolymæ urbis, et orbis universi in fine mundi: « Quia confituit omnis populus Chanaan, disperierunt universi qui involuti erant argento. »

Undecimus Jeremias, sacerdos, in matris utero a

spiritu Sancto initiatu et consecratos Prophetas,

mus. Jeremias,

et quasi after Iudeus Troje, Hierosolymorum captiuitatem fatidico preecorio atque lamentabilis multiplicibus suis prenuntians, videt virginem vigilantem, et ollam successam, a facie Aquilonis, et par-

IN PROPHETAS PROCEUM.

dum spoliat suis coloribus, et quadruplex diversis metris nequit alphabetum : ex illi imminentis threnodus gemit passim. Exprimit Christum et voce et vita, carcere et mille opprobriis a Judeis divexus, quod Jerusalem vastandam edicret : Mittamus, ait, lignum in panem ejus, et eradicemus eum de terra viventium. Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam : et non cognovi. » Alias torturata, minatur, orat, execratur :

Necum Threicius longa cum veste sacerdos, Prologular numeri septem discrinatio vocum.

In omnes sese partes verus Dei preeo versat, ut populum ad penitentiam et meliorem vitam impellat : Et dixit, inquit, cap. xiv, vers. 41, Dominus ad me : Noli orare pro populo isto. Et dixi : A, a, a, Domine Deus; » mox : « Deducat oculi mei lacrymam per noctem et diem, et non taceant : quoniam contritio magna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer ; » et cap. xxi, vers. 20 : « Terra, terra, terra, audi verbum Domini ; » et cap. xv, vers. 2 : « Qui ad mortem, ad mortem : et qui ad gladium, ad gladium ; et qui ad famam, ad famem ; et qui ad captivitatem, ad captivitatem. »

Duodecimus Baruch, a calamo et commentariis Jeremie, captivos in Babyloniam abeuntis premonet, ne gentium illarum idola et vita sequantur. Veram sapientiam docet non a philosophis, non a terra, sed ex celo accersandam : « Disce, ait cap. iii, vers. 14, Israel, ubi sit prudenter, ubi sit virtus, ubi sit intellectus : ut scias simum ubi sit longitudo vite et vietus, ubi sit lumen oculorum, et pax. Ubi sunt principes gentium, qui in avibus colli induti, qui argenti thermas, et aurum ? ad inferos descendenter : viam autem discipline ignoraverunt : non est audita in Chanaan, neque in universa terra. Hie est Deus noster, cui stalle luxerunt cum jucunditate, et vocante dixerunt : Adsumus : hic advenit omnia viae disciplinae, et tradidit illam Jacob proculo suo. Post haec in terris visus est, et cum hominibus conservatus est. »

Decimus tertius Ezechiel, initio videt Deum currere Cherubim inequitantem; in fine architecturam templi : quare principia et finem, ait S. Hieronymus tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebreos ista partes cum exordio Genesios a nomine ante anum trigeminum legantur : in ceteris Jeremie et Isiae similis est, Ezechiele in multis imitatur et sequitur S. Joannes in *Apocalypsi*.

Decimus quartus Daniel, temporum consente, et totius mundi polyhistor, monachiarum omnium ex ordine seriem, ortum et occasum; et denique Christi regnum, quasi lapidem precium de monte sine manibus, et regna omnia subvertentem, clarus sermone prenuntiat. Mox percurrentes Machabeorum tempora, regum Syrie, et maxime Antiochi impissimi, gesta ejus antitypi Antichristi tyrann-

nide et desolatione concludit. Isaías ergo mente et stylo exultat, Jeremias lamentatur, Ezechiel minatur, Daniel visionibus abripitur. Ita suus cuique Prophetas est genius, suus spiritus et stylus aspiratus a Deo, qui sua dona partitur et dividit cuique prout vult. Ecquid mirum ? Ita suus cuique philosopho, oratori, doctori est, sicutque semper, et erit genus ac spiritus. Audi Sidonium Apollinarem, lib. IV, epist. 3, suum cuique solerter assignantem : « Nemo, ait, affirmit, ut Claudianus sentit, ut Pythagoras : dividit, ut Aristoteles : explicat, ut Plato : impliat, ut Aristoteles : bladritur, ut Eschines : irascitur, ut Demosthenes : vernal, ut Hortensius : moratur, ut Fabius : simulat, ut Crassus : dissimulat, ut Cæsarius : suet, ut Cato : dissuadet, ut Appius : persuadet, ut Tullius. Jam si ad sacrosanctum Patrem pro comparatione veniatur, nemo instruit, ut Hieronymus : destruit, ut Lactanius : astruit, ut Augustinus : attulit, ut Hilarius : substitutus, ut Joannes : corrigit, ut Basilius : consolatur, ut Gregorius : afflit, ut Orosius : strigit, ut Rufinus : ut Eusebius : narrat : ut Paulinus : provocat, ut Ambrosius : perseverat. » Idem, epist. I ad Probum, cuique in genere suum assignans stylum : « Si quid, inquit, Hierocles arduum, Comicus lepidum, Lyricus canescens, Orator maturum, Historicus verum, Satyrius figuratum, Grammaticus regulare, Panegyrista plausible, Sophista serium, Epigrammatica lascivum, Commentator lucidum, Jurisperitorum obscurum, multifarium considerunt, id ut omnifarium tradidisse quis nesciat ? »

Decimus quintus Aggeus, festivus et laetus, de-
structum templum edificat, Christi doctrina celestis, de-
candum : Adhuc, inquit, cap. II, vers. 7, unum Aggeus,
modicum, et ego commovebo celum, et terram,
et mare, et aridam, et movebo omnes gentes, et
venient Desideratus cunctis gentibus. »

Decimus sextus Zacharias, memor Domini sui, multiplex in prophetia, impietatem ore occidit in amphora inclusum, a diaibus alatis mulieribus in terram Sennaciam transferri videt : Jesum vestitus sordidis induit, et lapidem oculorum septem; candelabrumque aureum cum tunclo luernis quod oculis cernit : ut post equos nigros, rufos, albos, et varios, et dissipatis quadrigis ex Ephraim, pauporem regem vaticinetur, sedentem super puluum filium asinas subjugalis, nobis frumentum electorum, et vinum germinans virgines propinuantem.

*Decimus septimus, et ultimus, Malachias, sacerdotum dignitatem et sacrificium Eucharistie celebrat : « In omni, ait, cap. I, vers. 41, loco sa-
crificatur, et offertur nomini meo oblatio munda.
Eliam Thesbiten, Christi Iudicis prenuntium, ex
paradiso redeundem videt.*

V. QUARTUO DE OBSCURITATE PROPHETARUM, Quidam
et modo et methodo eam superandi. Sane eos
obscuros et difficiles esse liquet, tum quia de rebus
arcaniis et abditis, praeserim futuri, vatici-

IN PROPHETAS PROCEUM.

at modo nantur, tum quia futura per symbola sepe achi-
e-
gan su-
perdi-
roglyphica significant; unde et phrasin propriam
habent, symbolicam sepe, parabolicam et enig-
maticam : quin et plura, pulchra sive aequa reconsi-
rita, apud eos enigmata vera invenies. Ut hisce
difficultibus occurram, Canones premittam, qui
quasi in tenebris faciem preferant, et preluecent.
Vera S. Hieronymus in *Natum* cap. III, sub me-
dium : « Et dicimus, inquit, ideo sanctam Scriptu-
ram hisce difficultibus esse contextam, et
maxime Prophetas qui enigmatis pleni sunt,
ut difficultatem censum difficultas quoque ser-
monis involvit : ut non facile patet sanctum ca-
nibus, et margarite porci, et profani Sancti
sanctorum. »

g. At Narrat de se S. Augustinus, lib. IX *Confessionum*
gusta-
exponit-
plana-
cap. v, quod cum recens conversus, deserta Rhei-
torice professione ad sacra studia totum animum
transilustri, consulerit S. Ambrosius, quod pot-
tissimum sibi legendum esset : at ille suscit Isaiam.
Verumnam ego, ait primam hujus lectionem
non intelligens, totumque talum arbitrans, distili
repetendum, dum exortationis formam in Dominicis
eloquio. Hec S. Augustinus, Augustinus inquam,
illud acumen, qui per se Porphyrium legens, Aristoteli Predicationem, multaque talia, ea suscepto
ingenio intellexisse se confitetur; vir in omni hu-
mana litteratura et philosophia excultus : quid
ergo nos pusiones pro illo auctore, si desit magis-
ter, si desit qui lumen preferat ? Divinationem in
ore doctoris, in doctrina non errabit os ejus. »
Sie Thomas, cum in Isaiam locum quendam dif-
ficilem incidisset, nec eum expedire posset, de
more jejunis per complures dies precos misit:
tandem missi ad eum SS. Petrus et Paulus locum
explicarunt, ut ille accito mox suo Reginaldo loci
commentationem faciliter quasi ex libro legens
dictaret. Idem Augustinus, epist. 2 ad *Vobisianum*,
tantum hi agnoscerunt altitudinem sapientiae, ut an-
notissimum, acutissimum, flagrassimum cupiditate
descendi hoc contingat, quod eadem Scriptura
quodam loco habet : « Cum consummaverit ho-
mo, tunc incepit. »

Gregorius Magnus, et Pontifex et doctor, in Eze-
chielium commentans, totumque abdita in his lib-
ris agnoscat mysteria, utasseveret quedam mor-
talibus necrum reserata, soli celestibus patre
spiritibus. Sane vix quemquam mortalium ultima
Ezechielis capita plane intelligere arbitror : tentet
qui volet. Credo, ubi omnes vires intenderit, so-
lam referet mentis defatigamentem. Ego de mi il-
lud possum dicere, quod Ezechiel de se, cap. XLVII,
et post eum docti interpretantes : « Tor, unten non
potui transire, quoniam intum. int aqua
profundi torrentis, que non possunt transvada-
ri. » Sed haec appendice omissa, que rari forsitan
est usus; age, Isaiæ, aut Minorum Prophetarum
caput quodlibet, tractatum, vel librum quilibet
evolve; ni nebula, ni labyrinthum, ni vel dubi-
tationum Iliada, vel tenebrarum Odyssean repe-

te
plana
rum

S. Hieronymus phenix ad. 21. herere se videbit. Unum hic nobis lucifer tadem prefert noster S. Hieronymus, phenix ille sui avi, vir grecæ, hebraicæ, latine perissimum, et Ecclesie calculo in expomendis sacris Scripturis doctor maximus : quippe qui in hisce ad extreman canitatem conseruerit, et teste S. Augustinus veteres omnes Graecos et Latinos commentatores legerit; qui sane nisi hic primus glaciem perfessisset, posteris omnibus Prophetarum invia fuisse via; sed Dei beneficia providentia in hoc toto opere ita labor et doctrina Hieronymi constituit, ut hæc laurea suis doctoralis et scriptorum gemma pro omnibus eminet: opus dico operum ejus præstantissimum, in quo ipse seipsum vicit.

S. Hieronymus de obser. da. Verum ne quis in eo erret, unum alterum vertere adverterat. Solet S. Hieronymus literalem sensum primo paucis perstringere, uti ab Hebreis cum accepit: in quibus si quid falsum putet, rejeice continuo solet; quod autem non rejicit, probat. Hunc sensum literalem subinde Iudeicum vocat, quod Iudei huius soli insistant. Deinde ad allegoriam et tropologiam transit, et fusus evagatur, ut et alii Patres, qui saepe literatim omitunt, eo quod elegantius et pionier eis videoe allegoria aut tropologia, quoque Christum in omnibus querant, qui, ut superius ostendit, fructus et scopus est legis et Prophetarum.

Alterum est. Solet S. Hieronymus aliorum tantum sententias referre: unde singulorum Prophetarum proemii Origenem, Apollinarem, Dionysem, aliosque quos secturus est, recenset. Ille corum etiam errores subinde adferat, nec rejicit, quasi relator, non judex, iudicium lectori relinquens. Sic ipse se contra Ruffinum, errores Origenis, Apollinarii et aliorum ei objectantem, purgat. Videat ergo non oscitans lector, quos proemio quoque secturum se spondeat Hieronymus, et si quid falsi deinde afferat, illis tribuat non S. Hieronymo.

Ego igitur, liet plurimos volverim, unum tamen maxime sequar S. Hieronymum, qui, ut dixi, atatem vitamque suam longavam in Sacra Scriptura contrivit, ultimamque Propheticæ consignavit, atque illis immortis est: unde in Jeremiam commentatorum imperfectum morte preventus reliquit. Audiemus hic ergo eyeniam ejus vocem: de quo illud legimus, quod, liet varie morbis doloribusque tentarebatur, tam corporis incommoda solitus sit prius laboribus, et perpetua lectio et auctorisatione superaret. Eadem mihi causa, et valetudo cum ipso communis: quoq[ue] et eodem cum ipso remedio ad eam lenientiam et superandam utar. Ad eum, quasi ad oraculum, ex omnibus orbis terra partibus S. Scripturae questiones explicande referabantur: illum de talibus sepe Damasus Pontifex consuluit, saepe S. Augustinus, alique Ecclesie pastores et doctores: illum et ego assidue consului et consului, ita tamen, ut, si quis aliud quid melius afferat, aut Deus suggestat, aut ratio

evinet, bona Hieronymi pace dicam: « Amicus S. Hieronymus, magis amica veritas; » nam ipsi S. Hieronymo semper fuit, et nunc maxime, veritas ipso magis amica est seipso suoque sensu. Ter a viginti et pluribus annis, in Belgio Lovani publice Prophetas explicui; Ro^m 10:16 jam quartu cœdoni et pertinacavi, ultimamque manum et limam addeci. Verum est illud Afrani de sapientia: « Uisus me genuit, mater peperit me; et Plini, lib. XXVI: « Usus efficacissimus rerum omnium magister. » Porro usum adferat acta, et, ut ait Ovidius, VI Metam., « seris venit usus ab annis. » Hinc illud Solonius: « Asidere ad discens ac senium propero. » Multa ex interpretibus, alliisque autoribus olim sensim collecta, exactius discussi et digesti: nulla ex meipso, vel potius suggestore auctore vnam, ipsaque eterna Sapientia, addidi. Ubi tamen alios semitam et interpretationem veram que menti satisfaceret capessentes vidi, preeuntes sequi malui, quam novam, incertam, et de proprio sensu (qui enim placent plus aquo proprie inventiones mentisque factus, & que ac matribus sue protos, quas fieri deformes, putant esse formosissimas) suspectam viam inire. Veritas enim ubique eadem est, veraque interpretatio sanctæ Scripturæ apud omnes eadem esse debet. Quocumque sapienter monit Vincentius Lirinensis in auro suo libello contra profanas heresies novitates: « Nove diecas, non nova. » Nam veritas, cum sit publica, et Juris communis, perinde ac sol, cæna est et præciosa, eademque omnia seculorum, eaque ac doctrinæ hominum. Quapropter ingens testimonium est veritatis, veraque fici, expositionis et doctrinæ, doctorum et interpretum in ea consensus, et verbi liet ac methodo discors, retinens et sensu consona concordia. Atque tali est, in Ecclesia insignis, mireque gremi parit harmoniam, ad instar harmonie tetraphoniae Evangelistarum, qui quatuor vocibus dispariter patet, et pariter dispares, idem, sed alter modo et quasi tone dicentes, unam eamque divinam edunt Evangelii melodiam et concordiam.

Mea methodus haec est, ut quoscumque illustriores nancisci possim interpretare, legam, ex eiusque medullam exsugam, eorumque dicta in painca contraham. Quare que alii fuisse, alii etiam confuse aut obscure dicunt, ego breviter, methodice et clare dicere conor; ut qui haec legent, omnes sibi legisse videatur, ac rursus neminem. Praeterea enim propriam methodum, multa in sensu et litterali et moralis inventari propria, que apud neminem alium. Quocumque brevitatis causa discuribus prolixis abstineo, et multo magis is qui ad speciem et pompa compotis sunt, aut infractionis, et per varias sermonis ambages et flexus more Rhetorum deduci et circumducti; atque illico ipsum rei punctum quasi ac: tango; sapienti enim pauca. Insuper verbis quoad possum parco, ut quod uno dicere quo, non dicam due-

bus, scilicet de omni verbo superfluo et otioso Deo reddendum esse rationem: ac secutus S. Augustinum, lib. I Retract., in prologo, qui citans hanc Christi de verbo otioso sententiam, et alteram Sapientis: « Illud etiam, inquit, quod scriptum est: Ex multiloquio non effugies peccatum, terret me plurimum: quia de tam nullis disputationibus meis sine dubio multa colligi possunt, que si non falsa, at certe videantur, sive etiam convincantur non necessaria. » Unde subdit se hac de causa scriptissime libros Retractationum, dicens: « Restat igitur ut me ipse iudicem sub magistro uno, cuius de offensionibus meis iudicium evadere cupio. » Et anterior: « Jamdiu istud facere cogito, quod nunc aggredior, ut opuscula mea judiciorum severitate recessant, et quod me offendit, velut censorio stilo denotem: ut qui primas non potuit habere sapientiae, secundas habeat modestias; ut qui non valuit omnia impunita dicere, saltem p[ro]nuntiet, que cognoverit dicenda non fuisse. » Accedit, quod alii et variis in variis Scripturae partes prolixie scriperint, quos consultat qui prolixite gaudet. Meus enim scopus est, breviter potiore vel totam, si Deus dedit, S. Scripturam perfractor, ejusque sensum littoralis et genuinis paucis assignare, ne, si prolixior sim, tomi et numero et mole ita excesserant, ut vix a quoquam omnes evolvit et perlegi possint: quia vero propositum meum est ea de causa studiorum brevitatibus, ut S. Scripturae avidi commentarios meos a capite ad caelum evolvere, totamque S. Scripturam penetrate et intelligenter queant. Sed enim breve esse tempus vite nostra, illudque nullius alius tum studi, tum negotiis distineri et distinguiri, et pauci sint, qui vel otio vel animum habeant prolixos in S. Scripturam commentarios evolventi. Horum ergo desiderio et studio, perinde ac occupationibus brevitatibus, hoc occurrere, et quantum licet satisfacere statui, eaque ac eorum, qui celeri et perspicaci invenienti prædicti, presentim Itali, non ferant moras et flexus verborum, sed rem in ictu verbi et oculi sibi exhiberi cupiunt, facilius esset conceptus meos per multa verba explicare et amplificare, quam eos, eorumque vim, succens et nervum in pauca quasi distillando, rejeicere minus necessaris, contrahere, et ut aiunt, purum erubraturunque dare pollinem rejeicere furvibus. Hie enim facile addita aqua sermonis inflari, distendi et amplificari potest ab eo cui nec corebrum, nec facundia deest. Denique malum omnes arborum onustum fructibus, quam frondibus et floribus: ita pariter et malum commentatorum rebus sensibusque densum, quam verborum foliis floribusque luxuriantem.

Verum enim vero uti alii interpretes mihi non sunt obstaculo, nec incommodo, sed potius comodo et adjumento: ita velim ut haec mea brevitas nulli sit remore, quin, si quos fusiores in Prophetas commentarios paratos habeant aut pa-

ret, illos in locum det, et ad publicam Ecclesiam utilitatem edat. Sentio enim, dicoque ex animo illud Mosis ad Josue, cupientem vetari Eldad et Medad ne prophetarent: « Quid emularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, et dat eis Dominus Spiritum suum? » Numer. xi, 29. Quid enim aliud spectamus et querimus omnes nisi illustrare Dei gloriam, et Ecclesiam commendare, non tantum per nos ipsos, sed et per quosvis alios? Charitas enim non querit quae sua sunt, sed quae Dei, que Ecclesie: de quaenam Psaltes: « Adstisti regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate; » nimur Ecclesia ornata cyclade variegata varietate et diversitate totum, ordinum, gradum, Sacramentorum, Sanctorum, virtutum gratiarum (hic est ejus decor, hec species et pulchritudo), quidni et doctorum ac scriptorum? Prophetæ enim non unum, sed centum merentur commentatores et commentarii: quia da qualquio voles, nunquam dabitis qui eorum sensa fundamque exhausti, sed posteris multa eruenda, commentanda, scribenda, relinquunt. Profundum est hoc mare, profundi sermones Spiritus Sancti, qui exhausti nequeant.

Jam vero in hoc commentatore, ut alibi feci, ita hic quam possum exactissime casisto sensu litterali riundendo et vestigando tum ex Patribus, tum ex Hebrew fonte, tum ex Septuaginta et alias interpretibus, tum ex antecedentibus et sequentibus, tum ex usu sacrae Scripturae, et variorum ejus locorum mutua inter se collatione. Ad phrasis enim et vocis notionem genuinas percipientiam, via et ratio optima est conferre loca sacrae Scripturae, in quibus illæ aut similes voces aut phrases iterantur. In iis que facilita sunt, non immorari, sed leviter manu perfringere. Sequer S. Augustinum lib. XVII, De Cœli, cap. xxviii, ubi cum elatissim sententiam charact et apertum Osse, subdit: « Hoc si velim expondere auctum, eloqui prophetici obtundetur sapori; » et S. Hieronymus in proemio, lib. III Comment. in Epist. ad Galatas, dicentem: « Officii mei est obscura dissimere, manifeste perstringere, et in dubio immorari. »

Locis morales ipsi Prophetæ copiosos et patheticos habent, ut, si eas ad litteram intelligas, aliquis proponas et urgendas, vix alios requiras: subinde tamen eos interseram, breves tamen et nervosos ex Patribus aut veterum sententiis, exemplis, historiis, apophthegmatibus, scilicet fei in Pentatecho, ut iis et legentes animum suum pie et fructuose pasceret, ac concientiores fidei possint. Quia in re duo monstra occurruunt: prius, in S. Gregorio, epistola S. Cypriani, et S. Ambrosii, aliquis nonnullis Patribus Rome et editione Vaticana aut similis, alium inventisse distinctionem epistolaram et capitum, quam videlicet Lovani. Quocumque ne Iuli, nec Transalpini errorem in citatione admisimus cogitent, si in suo codice alibi edito, aliterque distincto locum ea-

IN PROPHETAS PROCEMUM.

site a me citato non inveniant. Rursum, non revertentur dispariter tanta diversis editiones me loca Patrum citare. Nam partem operis hujus conscripsit Lovani, partem Roma, ubi alii et illis editionibus uti me oportuit. Quanquam non diffite in numero facilmente errari, sive a descriptor, sive a typographo, sive ab ipso auctore: cum enim cifra sint variae minuteaque, et multoties occurvant, totque oculos ac manus transire debeant, quam facile est aliquis alias intentione in una alterave hallucinari! Condonandum hoc est humana imbecillitati. Ita ex euseb. Hieronymus, *Ad Lucianum epist. 28*: « Si, inquit, paragmata tua reperieris, vel minus aliqua descripta sint, que sensum legentis impedit; non mihi debes imputare, sed tuis, et imperitis notariorium, librariorumque invenire, qui scribunt non quod inveniunt, sed quod intelligunt; et dum alienos errores emendare nituntur, ostendunt suos. »

Posteriori, ut lector commentarium hunc non metietur ex intuitu unius alterius loci, sed totum et perfectum opus (quale tantum a rudibus spectari merito volebat Appelles) perlustreret et consideraret, videtque quam ultima primis, media primis et ultimis respondant, quam Daniel et Ezechiel cum Isaia et Jeremia consequant. Ita enim quadrigam hunc, in aquo, pari et concinno passu incedat, dijudicare poterit. Hec forma operis nostri, ut inspecta magis placitura sit quam aspecta: « Quia enim cito placent, non dñi placent. » Plato apud Stobaeum in Ethic. Zetog.: « Pleraque scriptorum cum Adonis hortis comparabat, qui subito uno die nati cereris plerunt. » Spero id non eventurum huic nostro, quod per multis annos elaboratum et satum, vires magis a tempore capiat, ac a crescenti oculo velut arbor aro: ut futuri seculi robustissimi, meliores et maturioris in legentium animis fructus edat. « Ingenii preclaras facinora, sicut anima, immortalis sunt, » ait Sallustius in Jugurtha. Idcirco homines imitatus sum, qui prius dies nodescere concessant, et commosserant grandescunt et crassescunt; deinde sericum nere, glomumque conficerent incipiunt, dum ex edem ore et ventre assidue filando texendae tantum edicunt, evanum comederunt: minirum quod per multis annos legendi, meditandi, docendo collegi, et in mente recondidici, hic evolvo, et depono, aliquis communico. Secutus quoque sum illud S. Bernardi serm. 18 in Cart.: « Si sapientiam, concham te exhibebis, non canalem. Implore prius, et sic curato effundere. Ipso fons vita prius interna replevit, et sic exundans in multis miserationibus visitavit terram, et inebriavit eam. »

Interpres
tum do-
ciles ge-
nus.
Tamen
et aliis

Porro duplex hic reperio interpretum genus invicem adversum. Unum Iudaicum, eorum scilicet qui omnia quia a Prophetis de Iuda, Ierusalem, Sione, Babylone, Chaldaea, Moab, Edom et similibus dicuntur, plane et crasse uti sonant,

accipiunt. Alterum allegoricum, eorum qui a et omni-
com- al- legori- um.
Ten- dom, et est ma- dium.

contrario omnia ista de Ecclesia, de Christo, de Gentium votacione, de lege nova, de bonis spiritualibus accipiunt. Tertii proinde sunt, qui tuis inter hos medi incedunt, atque nunc his, nunc illis se conjungunt. Primi generis auctores sunt Rabbini, judaismi propagatores, et Christi ae christianismi hostes, quos incaute nimis sequuntur subinde Hugo, Lyranus, commentatorius S. Thomas adscriptus, et aliqui alii orthodoxi. Hi enim clarissimos de Christo et Ecclesia prophetias, ad Cyrus et Iudeorum synagogam detinunt. Exempli sit instar, que Isaia, cap. viii, de prophetissa concepiente et pariente filium, cui nomen: « Accelerla, spolia detrahere, festina prae- dari, » scribit prophetate de B. Virginie pariente Christum: ipsa ad uxorem vel Isaia, vel Achaz regis Iudea, ejusque filium referunt. Nonnulli alii eo usque progressi sunt, ut illud cap. vii: « Ecce virgo concepit, et pariet filium, et vocabitur uenera eius Emmanuel, etc., » pari modo litterali dictum velint de uxore Isaiae, cum tota Ecclesia et S. Mattheus, cap. i, 23, discrete doceant, id non nisi de Virgine Deipara intelligendum esse. Illud Isaiae cap. ix, 1: « Surga, Illuminare Jerusalem, etc. Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, et reges in splendoris ortu tui. Leva in circuitu oculos tuos, et vide: omnes isti congregati sunt, venerant tibi, etc., » ad litteram de Ierusalem terrena reflorescente, allegorie tantum de Ecclesia Christiana, interpretantur. Illud Zacher. cap. ix, 11: « Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vincitos tuos de lacu, in quo non est aqua, » ad litteram de Iudeorum et Babylonie liberatione, allegorie tantum de patrum e limbo, per Christi descensum, redēptione exponunt; multaque talia, que passim in deinceps operis occurserunt. Indignauerit hisce non pauci interpretantes et doctores, atque aeriter eos perstringant, nec immerito. Quid enim hoc est aliud, quam prophetias illustres et sublimes deprimeant, abjecerent et enervarent? quam clara de Christo et christianismo oracula nisi non elidere, certe refrangere et debilitare, aut etiam detorquere? quam Iudeorum eruditam fovere, hisque arma suggeste quibus Christianos oppugnant? Esto enim fateantur ipsi, allegorice saltu hanc vaticiniam ad Christum et Ecclesiam pertinere: tamen litteram et literaliter sensum, qui S. Scriptura basis est et fundamentum, Christianis eripiunt; quo erupto quam facile allegoricum eludent Iudei? illud enim sensum esse sacre Scripturae perneggabunt, dicentque eum humani cerebri esse commentum, et a Christianis confitunt. Qui in alto extremo sunt, hi ea quae passim de Sennacherib, Nebuchodonosor, Ezechia, Sedecia, etc., ad litteram dicuntur historice, de diabolo, de Christo, de Apostolis accipi volunt. Ita Leo Castris totum Isaiam ad Christum torqueat, ut cum quantus quantus est Iudeis extorqueat. Hi quoque licet

CANONES PROPHETIS FACEM PREFERENTES.

¶ Eius periculosi sint, affectui tamen suo præter rationem indulgent, ideoque a veritate veroque sensu aberrant.

Media ergo hic via sinceris interpretibus inunda, ut ex circumstantiis solerter indagent, quid historicæ Synagogæ, quid Ecclesiæ; quid Cyro, quid Christo; quid Iudeis, quid Christianis conveniat: quod quia implexum est et difficile vestigati, hac de causa ad illud explicandum et vestigandum aliquot canones dabo, eamque assignabo.

Concludo: quod S. Hieronymus, quod S. Augustinus, quod S. Thomas aliquis sacra Scriptura et Ecclesie doctores propalam confirmant, lumine celesti hic opus esse, certum est. « Omnis enim prophetæ Scriptura propria interpretatione non sit, » ait S. Petrus, *H. epist. 1, 20*, ut Deus ipse verba sua tam obscuræ et implicata nobis illustraret, ut intellectui nostro ipse irradiaret, iudicium dirigat, memoriam confiraret. Itaque invenimus nostrum Isaiam, Jeremiā, Ezechiele et Danielum, ut sum prophetæ lumine nobis communicant, faciant nos Prophetas, doctores, precones, alementarii saiores, ut cum Isaiā Seraphim aliquis ad nos advolvet, calculoque ignito os vaticinaturum tangat, purget, aperiat. Cum Jeremias exclamemus: « A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. » Cum Ezechiele a facie Cherubim cadamus proin in terram, petamusque a spiritu erigi, et os nobis pandi. Cum Danielie verbum dei in corde conservemus, et stipeamus ad visionem, eo quod desit interpres, atque ab angelo interpretationem demisse flagemus.

Sane Deo sum ingratus et injuriosus, si vicenales asce mas lucubrationes quantulascumque ingenio polius, studio aut labore meo, cui tamen per Dei gratiam nunquam defui, quam divinitate benevolencia et liberalitate, immixtaeque apī et illustratione tribuan. Quam sepe 'pelagus' hoc exhorriat, portum desperavit, viribus meis diffusus sum, dixi: « Quis introrit in potentias Domini? quis scrutabit secretū Altissimi, ut cognoscas sensum Domini? quis aperiet librum signatum, scriptumque latu ex foris? Non ego, quia omnia in me pusilla novi, et tu, Domine, melius nosti, qui me penitus in veritate cognoscis; et tamen

tacere non licet, quia loqui me jubes. Da quod jubes, tu qui linguis infantium facis discetas, et jube quod vis. Minor sum emetis miserationibus et veritate tua, quam explevisti servo tuo. Tibi gloria, nobis autem confusio et gratiarum actio. In baculo meo transvi, non Jordani, sed Oceanum, et ecce cum duabus, imp̄ tribus turmis codicium utriusque Testamenti regredior. Tu solus nosti, et direxisti viam aquilem in caelio, viam columbi super terram, viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentia. Da mihi ergo secundum tuarum assistirem sapientiam, et noli me reprobar a pueris tuis: quoniam servus tuus sum ego, et filius ancillæ tue, homo infirmus et exigui temporis, et minor ad intellectum iudicij et legum. Mitte illam de ictibus sanctis tuis, et a sede magnitudinis tuae, ut mecum sit et mecum laboret. Sanctum enim tuum tuum quis seit, nisi tu dedicas sapientiam, et misericordiam Spiritum Sanctum tuum de altissimis? Confirmata, et perfice, Domine, quod operatus es in nobis, ut Prophetarum arcana nobis patefacias, qui solus habes clavem David, claudis et nemo aperit, aperis et nemo claudit: ut coronidem hanc triplices corona sancta tuis libris imponam, atque eam tibi, o sacratissima Trinitas, offeram, ad tuam gloriam, meam consolationem, et eorum quos tibi per hec mea scripta docere placuerint, instructionem et fructum. Deo ergo tantum te diligere, quantum cognoscere, utique alii per nos te cognoscant et diligenter. Da iuspper, ut, quando tibi visum fuerit e misera tuae peregrinatione dimittere servum tuum in pace, videant oculi mei salutare tuum, avidentibus hisce nostris previsionem et preannuntiationem, quod ipsi jam coram vident, coegerent frumenta ad faciem: utique sim minimus eorum, qui cum ad justitiam erudierint multos, iam fulgent quasi stelle in perpetuas aeternitates: atque cum Daniele, Isaia, Jeremias et Ezechiele, ante thronum tuum concisus, cum illocum coronis coronidem hanc etiam offrere (tua enim est, non mea) aeternis hymnis concinabat sensum Domini? quis aperiet librum signatum, scriptumque latu ex foris? Non ego, quia omnia in me pusilla novi, et tu, Domine, melius nosti, qui me penitus in veritate cognoscis; et tamen

CANONES

QUI FACEM PREFERUNT PROPHETIS.

Canon I. — Propheta aliquando per voces, aliquando per visiones oculis, aut potius imaginationis objectas, quasi per symbola eruditabantur de rebus futuris. Sic Daniel, cap. viii, 3, vidit quatuor animalia portententia quator Monarchias.

Ezechiel, cap. i, vidit currum Cherubim, portententia Dei magnificientiam, magnamque violenciam et vindictam, tum de Iudeis aliisque gentibus per Chaldeos, tum de peccato et de monstra per Christum. Visiones omnes propheticas colle-